דבסורא אמרי תרטא, ופלגו תרטא, בנרש אמרי חלקא, ופלגו חלקא, בפומבדיתא אמרי אוזיא, ופלגו אוזיא, בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא, ופלגו רבעא: **מתני'** אומר אדם להברו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט ונותנן ללקוחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד (א) (עושה) כן [א](מפני ברורי המדות) וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: **גמ'** מאי אבל לא במדה? אמר רב יהודה אמר שמואל: אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא, והא אפכא שמעינן להו דתנן *רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן: דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן (ב) אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול הכא אמר מאי אבל לא במדה שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן: דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק התם בשאינו מיוחד למדה הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול דעבדי אינשי דמקרבי חמרא במנא דכילא ושתו: מעשה באבא שאול בן בטנית: תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש תנו רבנן הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות, וחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן ממצוי המדות והביאום לפני הגזברים לירושלים אמרו להם אי אתם זקוקים לכך, אמרו להם אף אנו אין רצוננו בכך, אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם עשו מהם צרכי רבים דתניא *גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים מאי נינהו אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות, אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש: *לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביו"ט אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש, והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודדת אשה קמח ביו"ט ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלה בעין יפה ושמואל אמר אסור והא תנא דבי שמואל מותר אמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר, שמואל

בסורא אמרי · דרכן לומר לטבח תן לי תרטא או פלג תרטא ובנרש אמרי חלקא או פלג חלקא ובפומבדיתא אמרי אוזיא · כל הטבחין היו מנתחין בהמותיהם בשוה כך וכך נתחים מן הבהמה ולאותן הנתחים קרו להו בסורא תרטא ובנרש חלקא ובפומבדיתא אוזיא ובנהר פקוד רבעא: **מתני' אבל לא במדה** · בגמ' מפרש לה ומאי פלוגתייהו: **שהיה ממלא מדותיו כו'** · שאין מודדין ביו"ט: **אף במועד עושה כן** · בגמ' מפרש טעמא ולא גרסינן במתני' מפני ברורי המדות ואית דגרס ליה וכן העלהת הרתיחות ובגמרא מפרש: **מפני מצוי המדות** · כשהיה מוכר שמן היה לו מדות הרבה ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לאיש ולאיש במדה לעצמו ומתמצות והולכות לתוך כליהן כל הלילה: **גמ' המיוחד למדה** · שמודד ומוכר בו: **העומד למדה** · שכשישבר זה בא זה תחתיו אבל עדיין לא מדד בו: **ואתא רבי יהודה למימר** · כיון דהוא עצמו מדה ולקבעשוי, וכדי מדה מחזיק, לא ימלאנו דמחזי שפיר כמודד ומוכר כשעבדין דחול: **כלי וקופיץ** · אין עומדין לכך: **כדעבדין בחול** · במחזיקים פעמים שאין הליטרא לפניו וכיון שיודע משקל כליו שוקל בו: **לא קא עביד כעובדין דחול** · דעדיין לא יצא טבעו של כלי זה למדה: **שם מדה** · רבעא או לוג אלא כך יאמר לו כתס"כלי זה מלא לי": **הכא לא קא עביד כדעבדין בחול** · שדרך לקוחות לומר "תן לי לוג" ואין דרכן לומר "כלי זה מלא לי" בדרך מקח אלא בדרך הלואה או מתנה ואע"ג דמיוחד למדה: **עבידי אינשי דמקרבי חמרא** · לחבריהם: **במנא דכילא** · של מדה: **תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש** · שהיה חכם גדול ובאים רבים לשאול הימנו ובמועד רבים עוסקים בתורה שאין טרודים במלאכה והיה ממלאן בלילה שאין זמן בית המדרש כדי שיהא פנוי ביום; ולאותן דגרס במתני' מפני ברורי המדות מפרש הכי מפני בטול בית המדרש של באי מועד לא יהיה פנוי לשהות ולברר מדותיו שלא ירתיחו לפיכך ממלאן בלילה: **הוא כנס כו'** · משכנסן יין בחבית כך וכך לוגין במדה ומכר ממנה עד שמכר חשבונו נמצא כל הנותר בחבית על ידי ברורין שהרתיחה היין כשמוציאו ומעלה אופיא אישקומ"א בלע"ז ואין המדה מלאה וכן נקראין ברורין לפי שמבררין אותן מן היין כששותה אי נמי על דקלישי ווגי, ושמא יש בו מלוי מפני שמודבק בשולי המדה ובדפטתיה, וביין שכיחי ברורין ולא בשמן: **ומכריו כנסו כו'** · כדפרישית בברורין: **לפני הגזברים** · של הקדש לעשות בהן צרכי הקדש אם ירצו והם לא הקדישוה כבכורין אין יכולין להקדיש שאינו שלהם אי נמי יכולין הוה ליה גזל בעולה: **אמרו להם חכמים אין אתם זקוקין לכך** · הואיל ומתחלה לא נתכוונתם לגזל שהלקוחות מוחלין על ידי טרחן ומרוצתם שאינם יכולין לשהות עוד וודעי וקא מחלי: **אף אנו אין רצוננו לכך** · לזה ליהנות משל אחרים: **אמרו להם** · חכמים א"כ אין לכם לעשות הקדש אלא לעשות בהן צרכי רבים שהרי משל רבים היה ויהנו הבעלים מהן: **ואין יודע למי גזל** · שגזל אנשים הרבה: **שיחין ומערות** · שמתכנסין בהן מים ושותין מהן ובב"ק (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה: **אדבריה** · הנהיגו ומטייל עמו במבואות העיר: **לא ימדוד אדם קב שעורין** · אפילו ליתן לבהמתו שנראה כמודד למכור: **אבל קודר הוא** · בקב עצמו נוקב בכרי וממלא שלא כדרך מדה לתת בידו לתוכו: **קודר** · לשון נוקב: **נחתום** · מבשל קדרות נמי קרוי נחתום: **יקדיח** · ישרוף אורשי"ר בלע"ז: **בעין יפה** · שיעור חלה אחד מכ"ד לכהן וכשאינה יודעת מדת עיסתה היא מקמצת ואומרת אין כאן כל כך אבל כשיודעת מדת עיסתה יודעת מה תפריש ועינה יפה בה: **תנא דבי שמואל** · בתוספתא שסידר שמואל מתנאים שלפניו כמו שסדרו רבי חייא ורבי אושעיא וכמו שסידר רבי את המשנה: **השתא דאמר שמואל אסור** · והוא שנה במשנתו מותר, שמואל בשמעתיה דאמר אסור הלכה למעשה אתא לאשמועינן שהבא לשאול הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור, ואי חזינן איניש דעביד לא מחינן בידיה דהלכה דמותר ולא מורין כן:

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה כא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תק סעיף א:

מז ב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקיז סעיף ג וסימן שכג סעיף א:

מח ד מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקיז סעיף ד [וסימן שכד סעיף ב]

מט ה מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ד:

נ ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקו סעיף א:

◆

רבינו חננאל

ומחלק בינייהו היכי עביד בסורא אמרי כי תרטא כו' פי' נותן לזה כי תרטא והוא דבר ידוע באותו מקום ולזה פלגו תרטא · ובנרש הוו אומרים כי חלקא ופלגו חלקא · וכן אוזיא וכן ריבעא כולן שם אותו כלי הידוע במקום: [מתני'] אומר אדם לחבירו ביום טוב מלא לי כלי זה אבל לא במדה כו' אוקמה שמואל הא דתנן מלא לי כלי זה אע"פ שמכיל מדה ידועה כגון כלי שמכיל קפיזא והוא עשוי להשתמש בו בביתו · אבל לא במדה אבל לא בכלי המיוחד למדוד בו לבני אדם שאינו עשוי להשתמש בו אלא למדוד בלבד כגון קפיזא שהוא עשוי למדוד בו למכירה ולקנייה אלו דברי ת"ק ואתא רבי יהודה למימר אפילו כלי העשוי להשתמש בו כיון שמכיל מדה ידועה אסור למלאותו ולתת אותו לחברו ביו"ט שנמצא כאילו מודד ומוכר לו · ואקשינן וכי ר' יהודה מחמיר בשמחת יו"ט ורבנן [מקילין] והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי כו' ופרקינן דרבי יהודה אדרבי יהודה ל"ק התם בכלי שאינו עומד במשקל ידוע לפיכך מותר הכא למלאות ולתת לו בכלי חשוד למדה ידוע אסור לרבנן נמי דאמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר משום שעושה מעשה חול ושוקל במאזנים בשביל כך אסור אבל הכא פעמים שנותן אדם יין בכלי של מדה ושותה לפיכך מותר · רבה אמר ובלבד שלא יזכור לו שום מדה · מעשה באבא שאול בן בוטנית שהיה ממלא מדותיו

נושא/מקנה

ב' פירושים מהו "אבל לא במדה" במשנ'

סתירה בזמנן מי מקיל ומי מחמיר בשמחת יו"ט - רבנן או ר' יהודה

נושא

מכירת חנוקת

יין ושמן

[לעיל כח.]

[תוספ' פ"ג]

ב"ק לד:

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה אף במועד עשה כן וכו' אף בחול עשה כן:

◆

הגהות הגר"א

[א] במשנה מפני ברורי המדות. נמחק:

מציו"ם כר' וחכ"א אף בחול עושין כן מפני מיצוי המדות · תנא הוא כינס ש' גרבי יין כו' ואסיקנא יעשה בהן צרכי צבור דתניא גזל ואינו יודע ממי גזל ילך ויעשה בהן צרכי צבור אלו הן צרכי צבור בורית שיחין ומערות: ירושלמי ר' אלעזר אמר לזעירא בר חכא מלא לי הדין מנא ולמחר אנן מכילין ליה · ארבריה רב חסדא כלוסר שם דבריו בפיו לרבנא עוקבא ודרש לא ימדוד אדם שערים ויתן לפני בהמתו אבל באומד *) קב או קביים ואינו חושש משום מדה · אמר רב מודדת אשה קמח ללוש בו דבעין דידעה דלישה חמשת רבעים ועוד **) מסכמת כדי שתיטול חלתה בעין יפה ושמואל אמר אסור ואסקה אביי

*) אולי צ"ל אבל ליטול באומד קב או קבים מותר ואינו חושש כו'. **) אינו מובן ואולי צ"ל ועוד היא מסכמת ליטול חלתה וכו'.